

G-7 Zirvesinde Çin Faktörü

Prof. Dr. Sema KALAYCIĞOLU

Haziran ayı sonunda Almanya’da toplanan G-7 zirvesinin gündemini ve sonuç bildiğini ancak değerlendirmek fırsatı buldum. Aslında düzenli yapılan G7 zirvelerinde konu başlıkları neredeyse önceki zirvelerle hemen hemen aynı. Tabii konu sıralaması ve tematik vurgu her defasında değişiyor. “Geçen ay toplanan zirvenin farkı nedir?” diye sorarsanız, çok büyük bir farktan söz edemem. Ama konu başlıklarının bazılarını daha geniş kapsamda değerlendirip, sonuç bildiğinin satır aralarından edindiğim izlenimleri, biraz da niyet okuyarak birleştirince belki sizlere farklı bir bakış açısı sunabilirim.

Gündem Konuları Arasında Sürdürülebilir Altyapı Farkı

G-7 zirveleri 1975 yılından bu yana toplanıyor. Bu 48 yıl boyunca dünyadaki pek çok değişikliğe tanık olan grup, bir ara büyük bir umutla Rusya Federasyonu’nu da bünyesine alarak 1997 yılında G-8 hâline geldi. Hatta grubun 32. toplantısı 2006 yılında Rusya ev sahipliğinde yapıldı. Ama Rusya’nın 2014 yılında Kırım’ı ilhak etmesi nedeni ile özüne dönerek G-7 oldu. Bu grup bilindiği gibi bir zenginler kulübüdür. Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Birleşik Krallık ve ABD’den oluşan G-7 toplantılarına AB komisyonu ve Avrupa Konseyi başkanları “**odun kesicinin hık deycisi**” olarak katılıyor. Öte yandan bu yedili içinde 2022 itibarı ile dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olan Çin yok. Geçmişte gözlemci olarak katılmış olsa bile, artık ideolojik, siyasi ve ekonomik nedenlerle G-7 toplantılarına davet edilmesi söz konusu değil. Tabii son G-7 zirvesi Rusya-Ukrayna savaşının karanlık gölgesinde toplandı. Dolayısı ile zirvenin en önemli konusu bu çatışmanın etkilerinin nasıl aşılacağı ile ilgiliydi. Salgın ve sürdürülebilir sağlık altyapısı, pandemi ile aksayan üretim, arz zincirleri bozulması ve daralan küresel ticaret derken savaşın tetiklediği enerji ve gıda güvenliği, bu yıl G-7 toplantısına damgasını vurdu. Bütün olumsuz gelişmelere rağmen temiz enerji hedeflerinin nasıl tutturulacağı üzerinde yine çok duruldu. Bu temel konular, “**daha iyi bir gelecek için sürdürülebilir altyapı**” başlığı altında ele alındı. Ama aynı zamanda, birçok açıdan sanki Çin’e karşı bir yeni duruş sergilendi.

Zirve Teması ve Hedefler

“**Altyapı ve Yatırım için Ortaklık ve İşbirliğinin Teşviki: Küresel Ekonomiyi Şekillendirmek**” (Promoting Partnerships for Infrastructure and Investment: Shaping the Global Economy) zaten bu yıl için zirvenin ruhuna uygun görülen temaydı. Almanya’nın G-7 başkanlık dönemi ise kendi programını “**Âdil bir dünyaya doğru ilerlemek**” (Progress towards an Equitable World) başlığı altındaki beş öncelikli hedef üzerine kuracağını açıkladı: “**Sürdürülebilir bir gezegen**” (a sustainable planet), “**ekonomik istikrar ve dönüşüm**” (economic stability and transformation), “**sağlıklı yaşamlar** (healthy lives), “**yatırım ve daha iyi bir gelecek**” (investment in a better future) ve nihayet “**birlikte daha güçlü**” (strong together). Demir leblebi gibi 4 hedef ve bir niyet var ortada. Zirveye katılan siyasi liderler, kulağa hoş gelen ama erişilmesi söylenmesinden çok daha zor hedefleri duyurarak, dünya âleme bir kez daha tutamayacakları sözler verdi. Bir kere 7’ler grubunun her bir üyesi zaten zaman zaman önlerindeki ulusal seçim dönemleri ile uğraşacak. Bazen kendi aralarında sorun yaşayacak. Ayrıca “*bir yıl gibi kısa zamanda bu hedeflere ne kadar yaklaşıyor?*” sorusu zaten başlı başına

bir bilmece. Hele savaş, nefes aldirmeden sürerken. Ancak salgınla mücadele konusunda küresel sürdürülebilir bir sağlık altyapısı oluşturma girişiminde bulunacaklarsa, bunun mali, bilimsel ve teknolojik anahtarı elbette ellerinde. Yine de işin yönetim kısmı var. O zaman “zirveye neden Dünya Sağlık Örgütü katılmadı?” diye de sormak gerekmez mi? Sağlık ve özellikle sağlık dışı altyapı konularına gelince, bu alanda yapılacak yatırımlar konusunda kamu destekli özel sektör ortaklıklarının, dev şirketlere yeni küresel açılım fırsatları vaat ettiğine kuşku yok. Bu yılki zirvede bu iş için 600 milyar ABD Doları tahsis öngörüldü. Kim ne verecek? Kime verecek? Öncelikli bölgeler, gelişmekte olan ülkeler, alanlar ve projeler, belki daha yakından bakılırsa ve bir zaman içinde ayırt edilebilir. Ancak bu iş yapılırken israf ve yolsuzlukların engellenmesi gerek. Yoksa iyi bir sonuç alınamaz.

Çin’i Durdurmaya Çalışmak Yerine İşbirliği Denemek

Zirve sonuç bildirgesinin satır aralarında, her alanda yapılması öngörülen altyapı yatırımlarında, dünyanın birçok yerinde ve özellikle Afrika’da Çin’in önünü kesmek ve onu geçmek isteğini sezmek mümkün. Oysa yaklaşık 9 yıldan beri Çin’in Asya, Orta Doğu, Avrupa ve Afrika’da dal budak saran **Kuşak Yol** (Belt and Road) atılımını durdurmak için ABD’nin başlattığı her girişim akim kaldı. ABD, dünyanın her köşesinde bulunan ticaret ortaklarını Çin’in önderliğinde kurulan **Asya Altyapı Yatırım Bankasını** (Asian Infrastructure Investment Bank) boykota ikna edemedi. Şimdi son G-7 zirvesinin sonuç bildirgesinde yerel girişimlere ve çok taraflı kalkınma bankası kuruluşlarına destek verileceği ve bu konuda 170 milyar ABD Doları değerinde tahsisin öngörüldüğü verilen bilgiler arasında. Ayrıca özellikle kalkınma hedefli yatırımlarda **2030 Adis Ababa Eylem Gündemi** ile **Afrika Birliği 2063 gündemine** yapılan atıflar, G-7 üyelerinin, Çin ile Afrika üzerinde kıyasıya rekabete girebileceği izlenimini vermekte. Keşke kaynakları zengin, yoksulu bol, aç gerçekten aç kıtaya bu rekabetin bir faydası olsa.

Açıkçası başta ABD olmak üzere G-7 altyapı konusunda zaten Çin’in gerisinde. G-7 üyeleri, 2019 yılında başlattıkları **Mavi Nokta Şebekesi** (Blue Dot Network) ile 2027 yılına kadar küresel ölçekte altyapı yatırımları için 340 milyar Amerikan Doları tahsisi öngörmüşlerdi. Ancak bunun bugüne kadar hakkıyla yaşama geçememiş olmasının G-7’ye karşı güven kaybettireceği ve Çin’e alan açacağı bir gerçek. Zaten Çin’in de eli armut toplamıyor. G7’den gelen her doğrudan rekabeti göğüsleyecek planları hazır. Xi Jinping’in yeni açıkladığı **Küresel Kalkınma Girişimi** (The Global Development Initiative) bu planın ilerlemiş bir aşamasıdır. Bu nedenle G-7 ülkelerinin attığı her adımda Çin’i, yeni yeni planlarla karşılarında bulacaklarına eminim. Sanırım onlar da bunun farkındadır. Tüm çabaları Çin’in hiç olmazsa bu üstünlüğünü askerî alandaki rekabet katmanına yükseltmemesini sağlamak.

Ve Sahnedeki Orta Doğu

Bu arada yıllardır uyuklayan Orta Doğu, akıllı şehirlerden, yeşil enerji projelerine kadar her alanda girişimler başlatmakta. Özellikle raylı ulaştırma altyapı projeleri ile bölge ülkelerini birbirine bağlama hevesine kapılmış gözüküyor. Fas ve Cezayir’i, Mısır’a, hatta İran’a bağlamak için hepsinin ayrıntı kabarmış durumda. Suudi Arabistan, Mekke ve Medine’yi Amman’a bağlamak planları yaparken, İsrail de Gazze’yi Batı Şeria’ya **Bariş Metrosu** ile bağlamak iddiasında. Çöl üzerinden ilerlemesi zor raylı sistemleri yeraltından geçirmek, Orta Doğu’yu bu yılki G-7 tasarımları içine sokar mı? Körfez ülkelerini Akdeniz’e bağlamak muhteşem bir kurgu. Kuzey Afrika dışında Orta Doğu ülkelerinin G-7 sermayesine ihtiyacı

olmaz. Ama İsrail hariç, Orta Doğu ülkelerinin hepsi bölgeyi hedefleyen tüm G-7 altyapı projelerini Çin rekabetine sokacaktır. Çin ile rekabette geç kalan G-7 ise kulağa hoş gelen zirve temaları ile bu çetin ekonomik koşullarda ne kadar yol alır? Buna karşılık G-7, Çin'i zaten başarılı olduğu Orta Doğu'da ortak altyapı projeleri yapmaya ikna edebilirse daha iyi olur. Mademki G-7'nin ruhunda devlet destekli özel sektör işbirliği var, o zaman bükemeyecekleri eli sıkmayı denemek belki en iyi çözüm olur. Hepinize iyi bayramlar dileği ile.